

Dược thảo điều trị ho gà

Ho gà là một loại bệnh truyền nhiễm do vi khuẩn *Hemophilus pertussis* gây ra, hay gặp ở mùa đông xuân. Y học cổ truyền dân tộc gọi tên bệnh là bách nhật khổi (ho con 100 ngày, do tà khí (vi khuẩn) qua mũi miệng vào đường hô hấp, phế khí không thông, nghịch lên gây ho. Bệnh kéo dài ảnh hưởng đến chức năng hô hấp và sinh ra các biến chứng.

Bệnh ho gà thường gặp ở trẻ em. Lúc đầu trẻ hơi sốt, hơi đỏ mắt, ho khan, ho dai dẳng, sau ho từng cơn dài, rũ rượi, thở rít vào như gà gáy, ho ra rãi trong hơi dính, hoặc có khi nôn ra sữa và thức ăn.

1. Một số dược thảo trong thành phần các bài thuốc trị ho gà:

Bách bộ: Có tác dụng trị ho, ức chế trung tâm hô hấp, ức chế phản xạ ho. Ngày dùng 4-12g, dạng thuốc sắc, cao, viên hoặc bột.

Bán hạ nam (củ chóc) chế: Có tác dụng chống ho, chống co thắt cơ trơn, giảm đau. Dùng trị ho, hen suyễn. Ngày dùng 3-10g, sắc nước uống.

Vỏ rễ dâu: Được dùng chữa ho có đờm, hen, ho ra máu, trẻ em ho gà. Ngày dùng 4-12g, sắc nước uống.

Gừng: Có tác dụng kháng khuẩn, chống viêm, chống co thắt cơ trơn, giảm đau, giảm ho, hạ sốt, kháng histamin. Được dùng chữa ho, viêm phế quản. Ngày dùng 4-12g dạng thuốc sắc hoặc hoàn tán.

Hẹ: Có tác dụng kháng khuẩn, lá và thân hành hẹ được dùng chữa ho trẻ em, hen suyễn, họng sưng đau. Ngày dùng 12-25g lá và thân hành tươi, giã nát, vắt lấy nước uống.

Hoàng cầm: Có tác dụng kháng khuẩn, kháng histamin, giảm đau. Được dùng làm thuốc chữa ho, hạ sốt, ngày uống 6-15g dạng thuốc sắc hoặc bột.

Ma hoàng: Chứa hoạt chất ephedrin có tác dụng gây giãn cơ phế quản mạnh. Trong y học cổ truyền, ma hoàng được dùng trị ho trong ho gà, hen phế quản.

Ngũ vị tử: Được dùng trị ho tức ngực, suyễn, viêm phế quản, hen phế quản. Ngày uống 5-15g quả và hạt dưới dạng thuốc sắc, thuốc hãm và bột.

Cỏ nhọ nôi: Có tác dụng kháng khuẩn, kháng histamin, chống viêm, cầm máu. Được dùng điều trị ho, ho ra máu, hen, viêm họng. Ngày dùng 20g cây khô, dạng thuốc sắc, hoặc 30-50g cây tươi, giã vắt lấy nước uống.

Tía tô: Có tác dụng kháng khuẩn, chống co thắt cơ trơn, chống dị ứng. Được dùng chữa ho, hen suyễn; ngày dùng 5-12g lá, sắc nước uống.

2. Các bài thuốc trị ho gà:

Giai đoạn đầu: Do cảm nhiễm, phế hàn.

Triệu chứng: Chảy nước mũi, ngạt mũi, ho liên tục, ngày nhẹ, đêm nặng.

Bài 1: Lá chanh, lá táo, cỏ trói gà, trần bì, mỗi vị 4-8g. Sắc nước uống, ngày một thang.

Bài 2: Lá táo, lá chanh, mỗi vị 300g, lá dâu 200g. Tất cả phơi khô, tán thành bột mịn, luyện với mật ong làm thành viên bằng hạt đậu xanh. Ngày uống 40-60 viên chia hai lần.

Bài 3: Lá tía tô 12g, cam thảo dây 10g; lá hẹ, lá xương sông, mỗi vị 8g, vỏ quýt 6g, gừng 2g. Sắc uống ngày một thang.

Bài 4: Hạnh nhân (nhân hạt mơ) 12g, bách bộ 8g; trần bì 6g; ma hoàng, cam thảo, mỗi vị 4g. Nếu có sốt, thêm: tang bạch bì 12g, hoàng cầm 8g. Sắc uống ngày một thang.

Bài 5: Bạch thược 8g; ma hoàng, quế chi, cam thảo, bán hạ chế, ngũ vị tử, mỗi vị 4g; can khương, tế tân, mỗi vị 2g. Sắc uống ngày một thang.

Giai đoạn ho cơn: Do đờm nhiệt, phế nhiệt.

Triệu chứng: Sau khi mắc bệnh khoảng một tuần, ho càng ngày càng nặng, ho cơn, sau khi ho có tiếng rít, nôn ra đờm dãi, thức ăn. Nếu ho nhiều có thể ra máu, xuất huyết giác mạc, chảy máu cam, mi mắt nề.

Bài 1: Bách bộ, cỏ mần trầu, rễ chanh, cỏ nhọ nồi, rau má, mỗi vị 250g; lá mơ, cam thảo dây, mỗi vị 150g, trần bì 100g, gừng 50g, đường kính 1.500g. Cho vào 6 lít nước, sắc còn lại 1 lít. Liều dùng: mỗi lần uống 2 thìa cà phê; 6 tháng đến 1 năm tuổi: ngày uống 2-3 lần; trên 1-2 tuổi: ngày 4 lần; trên 2-4 tuổi: ngày 6 lần; trên 4-7 tuổi: ngày 7 lần.

Bài 2: Thạch cao 20g; hạnh nhân (nhân hạt mơ, chần nước sôi, sao vàng), hoàng cầm, mỗi vị 12g, ma hoàng 6g; bách bộ chế, cam thảo, mỗi vị 4g. Nếu xuất huyết, thêm: rễ cỏ tranh 12g, chi tử sao đen 6g. Nếu đờm nhiều, thêm: bán hạ chế, hạt củ cải, mỗi vị 8g. Sắc uống ngày một thang.

Bài 3: Tang bạch bì, mạch môn, ngưêu tát, mỗi vị 10g, xuyên tâm liên 5g. Sắc uống ngày một thang.

Giai đoạn hồi phục:

Triệu chứng: Cơn ho giảm nhẹ dần, số lần ho ít hơn, tiếng rít giảm dần đến hết, cơn ho yếu, thở ngắn, dễ ra mồ hôi, khát nước.

Bài 1: Thiên môn, bách bộ, mỗi vị 16g; vỏ rễ dâu, sa sâm, mạch môn, mỗi vị 12g. Sắc uống ngày một thang.

Bài 2: Thiên hoa phấn (rễ qua lâu) 16g; sa sâm, mạch môn, mỗi vị 12g; tử uyển, bách bộ, mỗi vị 8g. Sắc uống ngày một thang.

Bài 3: Bách bộ, mạch môn, sa sâm, mỗi vị 8g, cát cánh 6g; kinh giới, cam thảo, tử uyển, mỗi vị 4g, trần bì 2g. Sắc uống ngày một thang.